

JAARVERSLAG 2010 DNPP

Inleiding

Het jaar 2010 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) bijzonder druk. Dat kwam in de eerste plaats door de vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer, die op 9 juni werden gehouden. Landelijke verkiezingen leiden altijd tot veel extra werk, mede door verzoeken van de media om informatie en duiding. Daarnaast verschenen er drie bundels die op initiatief van het DNPP tot stand waren gekomen: over de Nederlandse eurocommissarissen, over de ChristenUnie en over GroenLinks. Verder werd er hard gewerkt aan een groot aantal projecten die werden gefinancierd door diverse instanties, zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), het Montesquieu Instituut en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform de ‘regeling DNPP’ werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP ingesteld. Op 1 januari 2010 bestond het Adviescollege uit de volgende leden:

- dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. D.F.J. Bosscher, hoogleraar Eigentijdse Geschiedenis, op voordracht van de Faculteit Letteren;
- prof.mr. D.J. Elzinga, hoogleraar Staatsrecht, op voordracht van de Faculteit Rechtsgeleerdheid;
- drs. E. de Jonge, algemeen directeur Groninger Archieven, op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. F.N. Stokman, hoogleraar Methoden en Technieken van Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek, op voordracht van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW);
- drs. M. Nieboer, Bibliothecaris, adviserend lid (als opvolger van dr. A.C. Klugkist).

Het Wetenschappelijk Adviescollege kwam in het verslagjaar niet bijeen.

Personeelsformatie

Op 1 januari 2010 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:

drs. B.H. de Boer – documentalist (0,6 fte)

dr. A.P.M. Lucardie – wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)

mevr. D. van Rheenen – documentaliste (0,4 fte)

dr. G. Voerman – directeur (1,0 fte)

Met het vertrek van mevr. C. Karimi Fard op 1 oktober 2008 is het secretariaat van het DNPP lange tijd onbezet gebleven. Vanwege de reorganisatie van de bibliotheekvoorzieningen van de RUG kon in deze vacature niet structureel worden voorzien. Met behulp van tijdelijke krachten werd het secretariaat draaiende gehouden. In het verslagjaar was drs. E. Dijk tot 1 november als oproepkracht op het secretariaat werkzaam. Nadat de reorganisatie in het voorjaar van 2010 was afgerond, kon met ingang van 1 augustus mevr. Y. Bosma worden aangesteld als management-assistent/webmaster. Gedurende de eerste maanden na haar indiensttreding werd zij door Dijk ingewerkt. Het tijdelijke dienstverband van mevr. K. Westra liep op 1 februari 2010 af; zij was vanaf 1 januari 2009 op het DNPP werkzaam, waarbij zij zich vooral bezig hield met de verwerking van tijdschriften (0,2 fte).

In het verslagjaar waren er ook enkele student-assistenten op het DNPP werkzaam. Ten behoeve van het onderzoek 'rekrutering politieke partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 3 maart 2010', dat door het ministerie van BZK werd gefinancierd, werden mevr. H. Ridder en mevr. M. Diemont aangesteld, respectievelijk van 15 april tot 1 januari 2011 (0,2 fte) en van 15 mei tot 1 oktober (0,3 fte). In het kader van het door NWO gefinancierde project 'Political Mashup' was M. van der Linde van 1 januari tot 1 april (0,4 fte) en van 16 september tot 1 januari 2011 (0,5 fte) op het DNPP werkzaam.

Evenals in vorige jaren werd in 2010 de staf van het DNPP bijgestaan door de vrijwilligers drs. G.B. Auping, drs. J. Hippe en drs. R.F. van Wijk. Zij hielden zich voornamelijk bezig met het inventariseren van aanvullingen op de archieven van D66 en de VVD, en met de ontsluiting van publicaties ten behoeve van de catalogus van het Documentatiecentrum. In het voorjaar beëindigde Hippe zijn werkzaamheden voor het DNPP. Vanaf het einde van de jaren zeventig was hij als vrijwilliger op het Documentatiecentrum werkzaam geweest, waarbij hij met name publicaties toegankelijk maakte van de SGP, het GPV, de RPF en de ChristenUnie. In de loop der jaren ontwikkelde hij zich tot een van de (weinig) deskundigen in Nederland met betrekking tot deze orthodox-christelijke partijen. Hippe stelde met Voerman een bundel over de ChristenUnie samen, die bij het tienjarig bestaan van deze partij in januari werd gepresenteerd (zie hieronder ook onder 'bijzondere activiteiten'). Op 16 april werd op feestelijke wijze van Hippe afscheid genomen, waarbij hij werd bedankt voor zijn grote inzet voor het Documentatiecentrum gedurende een periode van meer dan drie decennia.

Herstructurering DNPP

In 2008 was er een begin gemaakt met de herziening van de formele doelstellingen van het DNPP (zie het Jaarverslag over 2008 en over 2009). Eén van de belangrijkste aanpassingen behelsde het formeel toestaan van het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek door de stafmedewerkers van het DNPP en de inbedding van dit onderzoek in een facultair verband. In januari 2010 sprak het College van Bestuur (CvB) zich nogmaals in positieve bewoordingen uit over een door Voerman opgestelde notitie waarin deze suggestie was opgenomen, samen met andere voorstellen die ertoe moeten leiden dat het DNPP zich ontwikkelt tot een kenniscentrum betreffende de Nederlandse politiek. Met instemming had het CvB kennis genomen van de overeenstemming die in de loop van 2009 was bereikt met het bestuur van de Faculteit Rechtsgeleerdheid over samenwerking, waarbij het tevens het belang onderstreepte dat het DNPP haar interfacultaire karakter zou bewa-

ren door ook de samenwerking met de faculteit Letteren en GMW voort te zetten en zo mogelijk verder uit te bouwen. In 2010 vond met de vakgroep Staatsrecht/Internationaal recht en de vakgroep Rechtstheorie/Rechtssociologie van de Faculteit Rechtsgeleerdheid nader overleg plaats over de voorgenomen samenwerking.

In samenhang met de voorgenomen omvorming van het DNPP werd in 2009 een begin gemaakt met de reorganisatie van een aantal werkzaamheden die altijd tot de standaard-activiteiten van het Documentatiecentrum hadden behoord (zie ook het Jaarverslag 2009). Zo werd aan het begin van dat jaar de inhoudelijke ontsluiting (via trefwoorden) gestaakt van de ledenbladen van de politieke partijen en de tijdschriften van de wetenschappelijke bureaus (met terugwerkende kracht, vanwege achterstanden) vanaf 1 januari 2005. Met ingang van 1 januari 2010 worden opiniebladen die in het digitale bestand van Lexis Nexis zijn opgenomen, niet langer ontsloten. De hiermee gewonnen werktijd wordt besteed aan de acquisitie van digitale publicaties en het opstellen en aanleveren van relevante, direct toegankelijke informatie betreffende politieke partijen op de website van het DNPP.

Dienstverlening

Zoals gebruikelijk legde de dienstverlening een groot beslag op de arbeidstijd. In 2010 bleef het aantal bezoekers stabiel op circa 900, terwijl het aantal verzoeken per brief, telefoon of email licht toenam tot ongeveer 950. Ook dit jaar waren het vooral masterstudenten van verschillende disciplines (geschiedenis, politicologie, sociologie) die een beroep op het DNPP deden. Daarnaast meldden zich AIO's en andere (soms uit het buitenland afkomstige) wetenschappers, journalisten, HBO-studenten en leerlingen van middelbare scholen.

Vanwege de Tweede-Kamerverkiezingen werden Lucardie en Voerman in het verslagjaar vaker dan normaal door de media benaderd, soms ook uit het buitenland. Naast het verstrekken van informatie werd ook commentaar gegeven op politieke gebeurtenissen. Verder ondersteunde het Documentatiecentrum ook onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'Relaties met instellingen en het onderwijsveld').

Documentatie

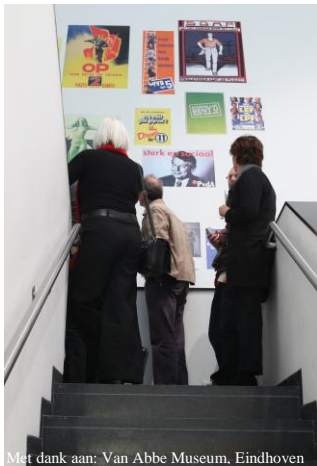
De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid en geactualiseerd overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en overige collecties wordt verwezen naar de website van het DNPP (www.dnpp.nl). Hieronder volgt een globale aanduiding.

In 2010 werden op het DNPP de volgende collecties (waarvan de eerste vier toegankelijk zijn via de geautomatiseerde catalogus) bijgehouden en uitgebreid:

1. *boeken*. Deze collectie bevat vooral historische en politicologische literatuur betreffende politieke partijen, alsmede (auto-)biografieën van politici. Het aantal boeken bedroeg eind 2010 circa 4.400.
2. *brochures*. Deze verzameling bestaat grotendeels uit door politieke partijen of verwante organisaties uitgegeven brochures, nota's en rapporten. Deze publicaties worden systematisch aangeschaft. Eind 2010 waren ongeveer 7.300 brochures gecatalogiseerd.
3. *knipsels*. Op het DNPP is een uitgebreide collectie krantenknipsels aanwezig over par-

tijpolitieke ontwikkelingen in Nederland, met het accent op de activiteiten van de partijen buiten het parlement. Deze verzameling gaat terug tot het begin van de jaren zeventig, en bestaat uit knipsels uit het *Dagblad van het Noorden* (voorheen *Nieuwsblad van het Noorden*), *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *de Volkskrant*, *Nederlands Dagblad* en *Reformato-ri-sch Dagblad*. Op 1 januari 2009 werd de knipselcollectie afgesloten.

4. *opinie- en partijbladen*. Het DNPP bezit een uitgebreide collectie opiniebladen (die teruggaat tot 1973) en partijbladen. Bij deze laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid. Begin 2009 werd besloten de ledenbladen en de wetenschappelijke tijdschriften van de partijen niet langer inhoudelijk te ontsluiten (zie hierboven verder onder ‘herstructurering DNPP’). Vanaf 1 januari 2010 worden de meeste opiniebladen niet meer ontsloten.

Mit dank aan: Van Abbe Museum, Eindhoven

5. *affiches*. Aan het einde van 2010 telde de affichedecollectie circa 2.900 verschillende exemplaren, die voor het grootste gedeelte op de website van het DNPP te zien zijn. Regelmatig worden tegen betaling scans van de affiches voor illustratiedoeleinden ter beschikking gesteld. In het verslagjaar werd ook een aantal affiches uitgeleend ten behoeve van twee exposities, te weten ‘De kiezer verleid? Verkiezingsaffiches NL/DE’ (een tentoonstelling in het kader van de manifestatie ‘Den Haag Design en Overheid’, in het Museum voor Communicatie in Den Haag van 27 april tot en met 31 december) en ‘Tricksters tricked. (Un)covering identity’ (een tentoonstelling in het Van Abbe Museum in Eindhoven, 16 oktober tot en met 30 januari 2011).

6. *geluidsarchieef*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijbijeenkomsten zoals congressen en partijraden. Sinds 2000 wordt deze collectie echter nauwelijks meer aangevuld. Eind 2010 telde het geluidsarchieef ruim 350 geluidsbanden en ongeveer 400 cassettes. In het begin van het verslagjaar werd een begin gemaakt met het digitaliseren van deze geluidsbanden.

7. *archieven*. Het DNPP ontvangt regelmatig (supplementen op de) archieven van partijen (zoals van de VVD en D66) en van particulieren. Voor een actueel overzicht van de archieven die het DNPP in beheer heeft, wordt hier verwezen naar de website (www.dnpp.nl). Hier zijn ook van de meeste archieven de plaatsingslijsten te vinden. Verder zij nog vermeld dat met uitzondering van de collecties waarvan de plaatsingslijst nog in voorbereiding is, al deze archieven voor onderzoek beschikbaar zijn. In verband met de beperkende voorwaarden die soms door de archiefhouder aan de raadpleging van een archief zijn gesteld, dienen bezoekers hierover van tevoren met het DNPP contact op te nemen. Het is in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP.

8. *websites*. Sinds 2001 archiveert het DNPP regelmatig de websites van de politieke partijen, hun nevenorganisaties en hun kandidaten – eind 2010 in totaal 718 verschillende sites (zie de speciale website: www.archipol.nl). Voor raadpleging van deze collectie is toestemming nodig: een wachtwoord en *username* kan via de archipol-site worden aangevraagd.

9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn, worden hier nog de volgende collecties genoemd:

- statuten, reglementen, jaarverslagen, verkiezings- en beginselprogramma's;
- congresstukken (van congressen, algemene ledenvergaderingen of partijraden);
- elektronische publicaties (beginsel- en verkiezingsprogramma's, artikelen uit de Jaarboeken van het DNPP), raadpleegbaar op de website van het DNPP.

In 2010 ontving het DNPP opnieuw enkele schenkingen. In januari werd archief- en documentatiemateriaal verkregen van de Onafhankelijke Senaatsfractie/Maarten Bierman Stichting, uit de periode 1997-2009. In november deponeerde de JOVD-afdeling Groningen een aanvulling op haar archief.

Catalogus, website en webarchivering

De catalogus van het DNPP is te raadplegen op de website www.dnpp.nl. Op deze site wordt tevens in toenemende mate organisatorische en documentaire informatie aangeboden over de Nederlandse politieke partijen – zoals overzichten van de ledentallen van de partijen, en hun verkiezings- en beginselprogramma's.

Per 31 december 2010 telde de geautomatiseerde catalogus van het DNPP ongeveer 123.500 titels van boeken, brochures en artikelen uit partijbladen, opiniebladen, wetenschappelijke tijdschriften en dagbladen. Deze titels zijn ook te vinden in PiCarta (picarta.pica.nl). Zoals hierboven al is vermeld, is in 2009 en 2010 besloten te stoppen met de inhoudelijke ontsluiting van de ledenbladen en wetenschappelijke tijdschriften van de politieke partijen, alsmede van de meeste opiniebladen.

In november 2009 kreeg het DNPP in het kader van de subsidieregeling 'Digitaliseren met beleid' van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een subsidie van ruim 200.000 euro toegekend ten behoeve van de modernisering van de website van het Documentatiecentrum en van aanpassingen van de software voor het archiveren van websites (van politieke partijen). Op 1 april 2010 gingen de werkzaamheden van start; op 1 april 2012 dient het project te zijn afgerond.

Onderzoek en publicaties

Behalve documentatie en dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen, zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. In 2010 werden verschillende onderzoeksprojecten door het DNPP ondersteund of uitgevoerd:

- 'Democratische Audit Nederland'. Evaluatie van het Nederlandse politieke bestel, geleid door prof.dr. J. Thomassen (Universiteit Twente) en prof.dr. R. Andeweg (departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Leiden), en gefinancierd door de Sociaal-Wetenschappelijke Raad van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) en het ministerie van BZK.
- Online-databank en handboek Nederlandse politieke partijen; in opdracht van het ministerie van BZK.

- ‘Partijfinanciering in Europa. Een vergelijkend onderzoek naar regelingen voor overheidssubsidies en giften voor politieke partijen’; in opdracht van het ministerie van BZK (afgerond).
- Onderzoek ‘rekrutering politieke partijen bij gemeenteraadsverkiezingen van 3 maart 2010’, in samenwerking met dr. M. Boogers (Centrum voor Recht, Bestuur en Informatisering van de Universiteit van Tilburg); in opdracht van het ministerie van BZK.
- Monografie opstelling Nederlandse politieke partijen ten aanzien van de Europese integratie; uitgevoerd in samenwerking met het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG; Radboud Universiteit Nijmegen) en gefinancierd door het Montesquieu Instituut en het Europafonds van het ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Onderzoek relatie Nederlandse partijen en de Europese partijverbanden, mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut (eerste deel begin 2010 afgerond; het tweede deel is op 1 augustus van start gegaan).
- Bundel over de Nederlandse eurocommissarissen, mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut (afgerond).
- Internationale vergelijking van partijculturen; onderzoeksproject uitgevoerd door prof.dr. D.J. Wolffram (afdeling Geschiedenis, RUG) en dr. G. Voerman (DNPP, RUG), mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut.
- ‘The presidents of the European Commission’. Bundel met biografische schetsen van de voorzitters van de Europese Commissie (1958-2012), uitgevoerd door prof.dr. J. van der Harst (afdeling Internationale Betrekkingen en Internationale Organisatie, RUG) en dr. G. Voerman (DNPP, RUG), mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut.
- Onderzoeksproject ‘Decline in Political Party Membership’, uitgevoerd in samenwerking met dr. W.H. van Schuur (vakgroep Sociologie van de RUG) en prof.dr. R.A. Koole (departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Leiden).
- Project ‘Political Mashup’, gefinancierd door NWO en geleid door dr. M. Marx (Instituut voor Informatica van de Universiteit van Amsterdam).

Naast de hierboven vermelde ondersteuning en uitvoering van onderzoeksprojecten hebben individuele medewerkers van het DNPP deelgenomen aan wetenschappelijke bijeenkomsten (zie onder ‘lezingen, congres- en symposiumbijdragen’). In 2010 verzorgden de stafleden van het DNPP de volgende publicaties en papers:

wetenschappelijke publicaties

- Marcel Boogers en Gerrit Voerman, ‘Independent local political parties in the Netherlands’, in: *Local Government Studies*, 36 (2010), 1 (feb.), 75-90.

- Bert van den Braak, Nienke Harteveld en Gerrit Voerman, 'De Nederlandse eurocommissaris (1958-2010)', in: Gerrit Voerman, Bert van den Braak en Carla van Baalen, red., *De Nederlandse eurocommissarissen*, Amsterdam: Boom, 2010, 325-338.
- Joop Hippe en Gerrit Voerman, red., *Van de marge naar de macht. De ChristenUnie 2000-2010*, Amsterdam: Boom, 2010.
- Joop Hippe en Gerrit Voerman, 'Reformatorisch Staatkundig Verbond? Over de samenwerking tussen SGP, GPV en RPF (1975-2000)', in: Hippe en Voerman, *Van de marge naar de macht*, 51-69.
- Joop Hippe en Gerrit Voerman, 'Slotbeschouwing', in: Hippe en Voerman, *Van de marge naar de macht*, 217-226.
- Paul Lucardie en Wijbrandt van Schuur, 'Samen op weg naar het politieke midden? Het middenkader van de ChristenUnie in 2000 en 2009', in: Hippe en Voerman, *Van de marge naar de macht*, 157-173.
- Paul Lucardie, 'Een populistische pandemie? Kanttekeningen bij een verwarrend verschijnsel', in: *Wijsgerig Perspectief*, 50 (2010), no. 2, 6-13.
- Paul Lucardie, 'Tussen establishment en extremisme. Populistische partijen in Nederland en Vlaanderen', in: *Res Publica*, 52 (2010), no. 2, 149-172.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, red., *Van de straat naar de staat. GroenLinks 1990-2010*, Amsterdam: Boom, 2010.
- Paul Lucardie en Paul Pennings, 'Van rood en groen naar groen en paars? De programmatische ontwikkeling van GroenLinks', in: Lucardie en Voerman, *Van de straat naar de staat?*, 149-162.
- Paul Lucardie en Wijbrandt van Schuur, 'Meer vertrouwen in de staat dan in de straat? Een vergelijkende analyse van de opvattingen en achtergronden van de leden van GroenLinks in 1992, 2002 en 2010', in: Lucardie en Voerman, *Van de straat naar de staat?*, 163-175.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'De toekomst van GroenLinks', in: Lucardie en Voerman, *Van de straat naar de staat?*, 217-226.
- A.P.M. Lucardie, G. Voerman en J.K. van Zonneveld, *Partijfinanciering in Europa. Een vergelijkend onderzoek naar regelingen voor overheidssubsidie en giften voor politieke partijen*, Groningen: DNPP, 2010.
- Edwin van Rooyen en Gerrit Voerman, 'The Role of European Political Parties to Broaden the EU's Legitimacy', in: Fleur de Beaufort en Patrick van Schie, red., *Democracy in Europe. Of the people, by the people, for the people?*, Den Haag, 2010, 99-111.
- Wijbrandt H. van Schuur en Gerrit Voerman, 'Democracy in retreat? Decline in political party membership: the case of the Netherlands', in: Barbara Wejnert, red., *Research in Political Sociology, Volume 18. Democratic Paths and Trends*, Bingley: Emerald, 2010, 25-51.

- Gerrit Voerman, 'Van de marge naar de macht. De ChristenUnie (2000-2010)', in: Hippe en Voerman, *Van de marge naar de macht*, 91-131.
- Gerrit Voerman, 'Communisten, pacifistisch-socialisten, radicalen en progressieve christenen. De voorlopers van GroenLinks', in: Lucardie en Voerman, *Van de straat naar de staat?*, 15-36.
- Gerrit Voerman, 'Een fusie in drie bedrijven. De moeizame totstandkoming van GroenLinks', in: Lucardie en Voerman, *Van de straat naar de staat?*, 37-61.
- Gerrit Voerman, 'Dubbele nationaliteiten. De Sovjet-Unie als het politieke vaderland van de Nederlandse communisten', in: Marcel Broersma en Joop W. Koopmans, red., *Identiteitspolitiek. Media en de constructie van gemeenschapsgevoel*, Hilversum: Verloren, 2010, 125-136.
- G. Voerman en M. Boogers, 'Geen kandidaat voor de raad? Het rekruteringsvermogen van de politieke partijen bij de gemeenteraads-verkiezingen van 2006', in: A.E. Bronner e.a., red., *Ontwikkelingen in het marktonderzoek. Jaarboek 2010 MarktOnderzoekAssociatie*, Haarlem: SpaarenHout, 2010, 129-144.
- Gerrit Voerman, Bert van den Braak en Carla van Baalen, red., *De Nederlandse eurocommissarissen*, Amsterdam: Boom, 2010.
- Gerrit Voerman, 'Een euroscepticus in Brussel? Frits Bolkestein, lid van de Europese Commissie (1999-2004)', in: Voerman, Van den Braak en Van Baalen, *De Nederlandse eurocommissarissen*, 261-293.
- Bert van den Braak, Nienke Harteveld en Gerrit Voerman, 'De Nederlandse eurocommissaris (1958-2010)', in: Voerman, Van den Braak en Van Baalen, *De Nederlandse eurocommissarissen*, 325-338.
- Gerrit Voerman, 'Von Maoismus zur Sozialdemokratie. Über die Anpassungsfähigkeit der Sozialistischen Partei in den Niederlanden', in: Karin Jaeger en Birte Meyer, red., *Jahrbuch für Historische Kommunismusforschung 2010*, Berlin, 2010, 93-108.

vakpublicaties

- Marcel Boogers en Gerrit Voerman, 'Het eigen karakter van lokale politieke groeperingen', in: *Res Publica*, 52 (2010), 2 (apr./juni), 263-265.
- Erwin Dijk en Gerrit Voerman, 'Van paria tot gerespecteerd parlementariër. Marcus Bakker (1923-2009)', in: C. van Baalen e.a., red., *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2010. Waarheidsvinding en waarheidsbeleving*, Amsterdam: Boom, 2010, 145-148.
- Paul Lucardie, 'Nederlandse politieke partijen en het referendum: wordt de links-rechts tegenstelling doorbroken?', in: *Civis Mundi digitaal #1*, september 2010 (www.civismundi.nl/index.php?p=artikel&aid=1453).
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'The Netherlands', in: *European Journal of Political Research*, 49 (2010), 7/8 (dec.), 1095-1101.

- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'GroenLinks: door naar de volgende fusie?', in: *Trouw*, 20 november 2010.
- Gerrit Voerman, 'Winnaar van nu kan op 9 juni wel eens verliezer zijn', in: *NRC Handelsblad*, 6 maart 2010.
- Gerrit Voerman, 'CDA bevindt zich in een lastig pakket', in: *Trouw*, 19 juni 2010.
- Gerrit Voerman en Joop Hippe, 'Jarige ChristenUnie nadert het CDA', in: *Trouw*, 30 januari 2010.
- Gerrit Voerman en Paul Lucardie, 'Hoe de crisis de VVD uit de put hielp', in: *NRC Handelsblad*, 11 juni 2010.

lezingen, congres- en symposiumbijdragen

- Paul Lucardie, 'Purported Populist Parties in the Netherlands (1945-2010)'. Paper gepresenteerd op de Joint Sessions van het European Consortium for Political Research (ECPR) in Münster, 22-27 maart 2010.
- Paul Lucardie, 'Let the dice decide: a qualified argument for sortitionist democracy'. Paper gepresenteerd op conferentie Problems of Democracy in Praag, 30 april-2 mei 2010.
- Gerrit Voerman, 'National political discourse on European integration between 1945-2010'. Lezing gegeven op de 'EUparl.net Conference' in London, 25-26 maart 2010.
- Gerrit Voerman, 'Der Untergang des Wahlplakats', lezing bij de opening van de tentoonstelling '“Und dann bricht wieder der Kampf aus” – Niederländische Wahlplakate von 1918 bis 2010', in het Zentrum für Niederlande-Studien, Westfälische Wilhelms-Universität, Münster, 12 mei 2010.
- Gerrit Voerman, 'Personen of partijen? Over de personalisering van de Nederlandse politiek'. Inleiding bij de opening van het studiejaar 2010-2011 van de Senioren Academie in de aula van de Rijksuniversiteit Groningen, 30 augustus 2010.
- Gerrit Voerman, 'Naar een nieuw partijenlandschap? Partijen en democratische vernieuwing'. Lezing op de 11e Nederlands-Duitse Conferentie 'Is onze democratie op drift? Uitdagingen voor de partijendemocratie', Den Haag, 8-9 november 2010.
- Gerrit Voerman, 'Privé in de politiek'. Lezing op de conferentie 'De politieke biografie: een terugblik op toekomstig leiderschap?', georganiseerd door het Montesquieu Instituut en de Universiteit Leiden in Den Haag, 15 december 2010.

Relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Zoals gebruikelijk ontving het Documentatiecentrum van alle partijen periodieken, brochures, nota's, rapporten en programma's. Op hun beurt doen de politieke partijen ook regelmatig een beroep op de collecties van het Documentatiecentrum.

Voerman onderhield voor het DNPP verder de contacten met onder andere het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG), het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (HDC), het Parlementair Documentatiecentrum (PDC), het

Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), het Katholiek Documentatiecentrum (KDC) en het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP). In het verslagjaar maakte hij deel uit van de Wetenschappelijke Raad van het CPG. Ook was hij secretaris van het bestuur van het Kossmann Instituut.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast gaven medewerkers van het DNPP in 2010 ook (gast-)colleges en lezingen, waarvan enkele hierboven reeds zijn vermeld. In de maanden februari en maart verzorgde Lucardie aan de Universiteit Leiden een ‘MA Dutch Politics seminar’ over nieuwe politieke partijen. Op 8 september hield hij een inleiding over populisme in Nederland voor de Bondsdagfractie van de Duitse partij *Die Grünen* in Mainz. Op 23 november verzorgde hij een gastcollege aan de Radboud Universiteit Nijmegen over het populisme in Duitsland en Nederland. Op 15 februari sprak Voerman op een bijeenkomst van het Netwerk Politieke Geschiedenis gewijd aan de ‘organisatie van de politiek’ over het thema ‘partijcultuur’. Op 22 maart en 17 december verzorgde hij in het kader van het college Bronnen en Methoden voor geschiedenisstudenten een introductie op het DNPP. Op 9 april gaf hij in het kader van de Masterclass 2010 van het Montesquieu Instituut een college over de ontwikkeling van de partijorganisatie in theorie en praktijk.

Sinds 2001 is Voerman aangesteld als onbezoldigd universitair docent bij de sectie Eigentijdse Geschiedenis van de Faculteit Letteren. Uit dien hoofde begeleidt hij studenten bij hun doctoraalscripties.

Montesquieu Instituut

Het DNPP maakt deel uit van het in 2007 opgerichte en in Den Haag gevestigde ‘Montesquieu Instituut. Centrum voor Europese parlementaire geschiedenis en constitutionele ontwikkeling’. Het Instituut verricht (vergelijkend) onderzoek naar onder meer parlementen en politieke partijen binnen Europa, de relaties tussen nationale parlementen en het Europees Parlement, de organen van de Europese Unie en de Europese partijorganisaties. Namens het DNPP heeft Voerman zitting in het bestuur.

In het verslagjaar werkte het DNPP aan een aantal projecten die in 2008 waren gestart en die mede door het Montesquieu Instituut worden gefinancierd, zoals de monografie over de opstelling van de Nederlandse politieke partijen in hun verkiezingsprogramma’s en in het parlement ten aanzien van de Europese integratie (samen met het CPG), en de bundel met biografieën van de Nederlanders die lid zijn (geweest) van de Europese Commissie en haar voorloper, de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). In mei verscheen de bundel over de eurocommissarissen (zie hieronder); de voltooiing van de monografie liep enige vertraging op vanwege personele problemen bij het CPG in Nijmegen. Naar verwachting zal deze studie begin 2012 worden gepubliceerd. Verder werd het eerste deel afgerond van het project waarin de wisselwerking tussen de Europese partijverbanden en de Nederlandse lidpartijen wordt onderzocht. Op 1 augustus startte het tweede deel, dat net als het eerste wordt uitgevoerd door dr. E. van Rooyen. Nadat in de eerste fase is nagegaan hoe de besluitvorming rond de kandidaatstelling en de opstelling van de programma’s bij Europese verkiezingen van juni 2009 is verlopen en in welke mate de Europese partijen op deze terreinen invloed hebben uitgeoefend op de nationale partijorganisaties, richt het onderzoek zich in de vervolgstudie op de relaties

tussen enerzijds Tweede-Kamerleden van een partij en anderzijds de leden van de euro-delegatie (onderdeel van de fractie in het Europees Parlement), dan wel de europartij. Dit tweede deel van het onderzoek loopt tot november 2011. De publicatie van het rapport met de bevindingen is voorzien in het voorjaar van 2012.

Op 12 en 13 oktober had in Groningen op initiatief van prof.dr. D.J. Wolffram (afdeling Geschiedenis van de RUG) en Voerman een internationale bijeenkomst plaats over het onderwerp ‘partijcultuur’ – het samenspel van de informele, mentale en emotionele aspecten van de partij waarlangs die identificatie kan verlopen, zoals de sfeer (nestgeur), de in de partij heersende normen, spelregels of gedragscodes; bepaalde vormen van het partijleven (omgangsvormen, gewoonten, rituelen, symbolen, tradities, manifestaties, taalgebruik en retoriek); mobilisatievormen (partijbijeenkomsten zoals congressen, toogdagen en meetings; demonstraties, campagnevoering); een legitimerende, zingevende visie op het verleden van de partij, enzovoort. Historici en politicologen uit Frankrijk, Duitsland, Zweden en Engeland gaven een beeld van de stand van het onderzoek naar dit fenomeen in hun land. De bijeenkomst werd gefinancierd door het Montesquieu Instituut, met als doel de totstandkoming van een internationale onderzoeksgroep die elders subsidie voor haar werkzaamheden weet aan te boren.

In het najaar van 2010 begon het DNPP met steun van het Montesquieu Instituut de voorbereidingen van een bundel met biografische schetsen van de (elf) voorzitters die leiding hebben gegeven aan de Europese Commissie vanaf haar aantreden in 1958. Over deze personen en hun bijdrage aan de Europese integratie is tot op heden geen comparatief overzichtswerk verschenen. In de herfst van 2012 dient deze (Engelstalige) bundel te verschijnen. De auteurs die zijn aangezocht, zijn (internationaal) erkende biografen die eerder al over hun protagonist geschreven, of zijn specialist op het terrein van de geschiedenis van de Europese integratie in hun land. Prof.dr. J. van der Harst en Voerman zullen de bundel redigeren.

Ministerie van BZK

In de zomer voltooiden Lucardie, Voerman en Zonneveld het rapport *Partijfinanciering in Europa. Een vergelijkend onderzoek naar regelingen voor overheidssubsidie en giften voor politieke partijen*. De notitie was geschreven in opdracht van het ministerie van BZK, in verband met de opstelling van een nieuwe wet op de partijfinanciering. Op 2 september bood de staatssecretaris drs. A.Th.B. Bijleveld-Schouten van BZK het rapport aan de Tweede Kamer aan.

In 2010 deed het DNPP in samenwerking met dr. M. Boogers van het Centrum voor Recht, Bestuur en Informatisering van de Universiteit van Tilburg in opdracht van het ministerie van BZK onderzoek naar de rekrutering van kandidaten door politieke partijen voor de gemeenteraadsverkiezingen van 3 maart. Achterliggende gedachte was dat door het aanhoudende ledenverlies van met name de grote politieke partijen deze steeds meer problemen zouden ervaren bij het vinden van kandidaten. Bij de raadsverkiezingen van 2006 was

een identiek onderzoek uitgevoerd, waardoor het nu mogelijk zou zijn de situatie van 2010 te vergelijken met die van 2006. In de zomer van 2010 was een eerste concept van het rapport gereed; de definitieve versie zal in 2011 worden opgeleverd.

Verder werd in het verslagjaar gewerkt aan de Online-databank en handboek Nederlandse politieke partijen, en dan met name aan de redactie van lemmata gewijd aan de politieke partijen.

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Op 1 september 2008 was het project ‘Decline in Political Party Membership’ van start gegaan, gefinancierd door NWO. In dit onderzoek staan twee vragen centraal: waarom daalt het ledental van partijen? En wat kunnen partijen daaraan doen? Ten behoeve van het project werden enerzijds vertegenwoordigers van politieke partijen geïnterviewd die zich bezig houden met ledenwerving en -behoud, en anderzijds niet-leden, ex-leden en leden van politieke partijen geïnterviewd (via internet). De afronding van het onderzoek was voorzien in het voorjaar van 2010, maar moest door onvoorziene omstandigheden worden uitgesteld tot het voorjaar van 2011.

In maart 2010 kende NWO een investeringssubsidie toe aan het project ‘Political Mash-up’, waarin het DNPP ook participeert. Een *mashup* is een webapplicatie die data van verschillende bronnen in een geïntegreerd geheel bundelt. In dit geval gaat het om politieke informatie. Door het DNPP worden onder de collectie gearchiveerde websites ingebracht. Daarnaast zullen partijdocumenten zoals beginsel- en verkiezingsprogramma’s worden gescand, voorzover die nog ontbreken op de DNPP-site. Het project wordt geleid door dr. M. Marx (Instituut voor Informatica van de Universiteit van Amsterdam).

Bijzondere activiteiten

In 2010 verschenen drie bundels waartoe het DNPP het initiatief had genomen. Alledrie kregen zij ruime aandacht in de media.

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de ChristenUnie hadden Hippe en Voerman, zoals hierboven al is vermeld, de bundel *Van de marge naar de macht. De ChristenUnie 2000-2010* samengesteld. De ChristenUnie is ontstaan in 2000, toen het GPV en de RPF gingen fuseren. Op het jubileumcongres van de Unie in Utrecht overhandigden Hippe en Voerman het eerste exemplaar aan partijleider mr. A. Rouvoet, tevens vice-premier en minister voor Jeugd en Gezin in het vierde kabinet-Balkenende. Op het congres maakte Voerman deel uit van een panel dat zich boog over het verleden en de toekomst van de partij.

Op 11 mei had in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort in Den Haag de presentatie plaats van de bundel *De Nederlandse eurocommissarissen*, geredigeerd door drs. B. van den Braak, prof.dr. C. van Baalen en Voerman. Hierin waren de biografische portretten opgenomen van de tien Nederlanders die sinds 1952 deel uitmaakten van respectievelijk de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en haar opvolger, de Europese Commissie. Deze publicatie was mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Montesquieu Instituut. Het eerste exemplaar werd overhandigd aan prof. dr.mr. F. Bolkestein, die van 1999 tot 2004 deel had uitgemaakt van de Europese Commissie.

Op 22 november vond in Den Haag de presentatie plaats van de bundel *Van de straat naar de staat. GroenLinks 1990-2010*, geredigeerd door Lucardie en Voerman. Aanleiding vormde het feit dat GroenLinks twintig jaar eerder was opgericht, nadat CPN, PPR, PSP en EVP hadden besloten op te gaan in deze nieuwe politieke formatie. Nadat Lucardie verschillende denkbare toekomstscenario's had toegelicht, overhandigde hij het eerste exemplaar aan partijleider mevr. drs. F. Halsema.